

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่สำคัญ ดังนี้

1 เพื่อเป็นการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

2 เพื่อเป็นการศึกษาการจัดการสำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้รู้ในชุมชน (key Informants) โดยใช้ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับผลสรุปการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญและผู้นำชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหรือผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นชาวไทยพวนชุมชนบ้านเชียง จำนวน 6 คน องค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน ชมรมการท่องเที่ยว จำนวน 2 คน ชมรมโฮมสเตย์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหรือผู้รู้ของชุมชน ดังนี้

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 83.33 และเพศชายจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 41.66 รองลงมาคือ 51 – 60 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 25 และน้อยที่มีช่วงอายุที่มีเท่ากันคือ 30 – 40 ปี และ มากกว่า 61 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.66 ในด้านการประกอบอาชีพส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการในชุมชน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75 และฝ่ายบริหาร จำนวน 1 คน พนักงานเทศบาล จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถาน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

5.1.2 แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชาวไทยพวนบ้านเชียง

1) ด้านการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี
เทศบาลตำบลบ้านเชียงได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของแหล่งโบราณคดีซึ่งจะต้องอ้างอิงถึงกฎเกณฑ์ขององค์การยูเนสโกที่ประกาศให้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นมรดก

โลก ที่เป็นสมบัติของชาติ มีความรักและหวงแหน รวมไปถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวน ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านเชียงนี้ การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษชาวไทยพวน ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นการใช้เส้นทางวัฒนธรรมเป็น จุดดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว

2) ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ชุมชนไทยพวน บ้านเชียง นอกจากจะมีแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงที่เป็นมรดกโลก และวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยพวนที่โดดเด่นแล้ว ในด้านการจัดการอย่างยั่งยืนเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมได้มีการรวมกลุ่มอาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาให้เกิดเป็นรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็น อาชีพหลักของคนในชุมชน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ ชมรมท่องเที่ยว ชมรมปั้นหม้อ ชมรมจักสาน ชมรมพ่อนรำ เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพได้มีการบริหารจัดการภายในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม การแบ่งปันผลกำไร รายได้ ค่าตอบแทนอย่างเหมาะสม มีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีรางวัลการันตีมาตรฐาน เช่น กลุ่มโฮมสเตย์ บ้านเชียง ได้รับรางวัลจากสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย และรางวัลกินรี ซึ่งแต่ละชมรมสามารถนำมาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างลงตัว จากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวบวกกับวิถีวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมอยู่และลงมือปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่าง สร้างสรรค์

3) ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่ของสังคมและวัฒนธรรม

ชาวไทยพวนส่วนใหญ่ยังคงวิถีชีวิตท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ภาษา “บ้านเชียงเขาสีเว้าพวน ลูก เว้าจ้อยๆโล๊ต ภาษาไทพวน ผู้ใดสืมาลล้างไปได้ เพราะว่าเป็นภาษาถิ่นของบ้านเฮาแล้ว ” ยังคงมีการใช้ ภาษาไทยพวนสื่อสารกันปกติในชีวิตประจำวัน และมีการสอนภาษาไทยพวนในโรงเรียน ประชาสัมพันธ์เป็น ภาษาไทยพวนผ่านเสียงตามสาย การแต่งกาย ยังมีการทอผ้านุ่ง และตัดเย็บเสื้อผ้าตามแบบวิถีเดิมและมีการ ประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย รวมไปถึงต่อยอดไปเป็นการค้าขาย ประเพณีวัฒนธรรม ยังมีการสืบสานประเพณี และปฏิบัติตามจารีตอย่างต่อเนื่อง เช่น การพ่อนรำที่มีทำรำเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ฮีต 12 ไทยพวน ประเพณี กำฟ้า ประเพณีใส่กระจาด ประเพณีการทำบุญบือบ้าน ประเพณีเฮียกขวัญข้าว สงกรานต์ไทยพวน ประเพณี กินดองไทยพวน ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด และประเพณีเกี่ยวกับการตาย

4) ด้านการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งมรดกโลก เทศบาลได้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้านเป็นประจำทุกปี และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีในท้องถิ่นและเพิ่มมูลค่าและเพิ่มราคา รวมไปถึงมีการจัดศึกษาดูงานโฮมสเตย์ในพื้นที่ อื่น ๆ สำหรับกลุ่มโฮมสเตย์ และการจัดอบรมโครงการมัคคุเทศก์น้อยให้กับเยาวชนในชุมชนบ้านเชียง โดย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี การเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจักสาน ให้แก่นักเรียน โรงเรียนบ้านเชียงวิทยา และโรงเรียนใกล้เคียง

5) ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

“การที่มีวัฒนธรรมแต่งกายแบบนี้ ภาษาพูดเรามีแบบนี้ ก็พูดกันอย่างนี้” นี่คือการอนุรักษ์ ถึงแม้เราจะรับวัฒนธรรมที่ทันสมัยเข้ามาแต่เราก็ไม่ทิ้งภูมิหลังของเรา เอาไปนำเสนอถึงระดับประเทศ มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสืบสานประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยพวนเป็นประจำทุกปี ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับระบบสุขภาพ มีการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากบ้านเรือน มีระบบการจัดการขยะเพื่อความสะอาด วัตถุประสงค์ที่นำมาผลิตสินค้าของแต่ละกลุ่มหรือชมรมสามารถย่อยสลายหรือนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง

6) ด้านการสร้างสภาพจิตใจแก่นักท่องเที่ยว

ชาวบ้าน ชุมชน และโฮมสเตย์ได้รับการอบรมการเรียนรู้ในเรื่องการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ในเรื่องต่างๆ อาทิ เรื่องมรรยาท มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักท่องเที่ยว ต้อนรับแขกผู้มาเยือนดูคนในครอบครัว ดูแลที่พัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน อธิบายเจ้าบ้าน และมีแบบประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มาพักเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

7) ด้านการคำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่

มีการคุยกับทางผู้นำเที่ยวเพื่อวางแผนการนำเที่ยว แบ่งกลุ่มนำเที่ยวหมุนเวียนการเข้าชมในแต่ละจุด เพื่อป้องกันปัญหาความล่าช้า และลดความแออัดของแต่ละกิจกรรมท่องเที่ยว กลุ่มโฮมสเตย์จะรับนักท่องเที่ยวไม่เกิน 100 คน มากกว่านี้จะไม่รับ เพราะจะเกิดปัญหาที่พักรอไม่เพียงพอ มีการจัดเตรียมที่สถานที่จอดรถให้เพียงพอ ห้องน้ำและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

8) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

มีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญคอยควบคุมดูแลในการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม/ชมรม มีสถานีย่อย ของสถานีตำรวจภูธรบ้านเชียงอยู่บริเวณส่วนกลางของชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ มีการจัดเตรียมความปลอดภัยด้านป้องกันอัคคีภัยและการรักษาทรัพย์สินของผู้ที่เข้าพัก ภายในชุมชนมีโคมไฟส่องสว่างบนท้องถนน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ได้นำแนวคิดและหลักการต่าง ๆ มาสนับสนุนในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

5.2.1 การศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาพบว่า ชุมชนให้ความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งโบราณคดีโบราณคดีบ้านเชียงซึ่งเป็นมรดกโลก ที่เป็นสมบัติของชาติ มีความรักและหวงแหน รวมไปถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาวไทยพวนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านเชียงนี้ การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษชาวไทยพวน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเป็นการใช้เสน่ห์ทางวัฒนธรรมเป็นจุดดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรพร รอดทัศนาศนา (2557) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน กรณีศึกษาชุมชนตลาดเก่าห้อง อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรีที่กล่าวถึง ชาวไทยพวนในตลาดเก่าห้อง มีเอกลักษณ์ในการดำรงวิถีชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ความเป็นอยู่และการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในชุมชนจึงมีลักษณะที่เรียบง่าย รักสงบ มีภาษาพูดที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองอันเป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชน

5.2.2 การศึกษาการจัดการสำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี จากการศึกษาพบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวนบ้านเชียงนั้น จะต้องมีการจัดการที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งในด้านการอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี, ด้านความยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม, ด้านการคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่น, ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการคำนึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า จะต้องสอดคล้องกับตามความต้องการของทั้งคนในชุมชน นักท่องเที่ยว และศักยภาพของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ชะอุ่ม และคณะ (2553) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่มี คุณค่าของตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม กล่าวถึง การดำเนินการเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของท่าคา ควรเริ่มจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าที่มีความสำคัญของท่าคา และจึงนำไปสู่รูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม ต่อความต้องการของคนในพื้นที่ และต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 สิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน คือ การสร้างกระบวนการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของชุมชน ซึ่งชุมชนไทยพวนบ้านเชียง เป็นชุมชนมีความร่วมแรงร่วมใจ ผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมีความดึงดูดใจ ทำให้ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทย เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและมีศักยภาพในการพัฒนาต่อไปได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนต่อไป

5.3.2 จังหวัดอุดรธานีควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดโดยสามารถใช้ชุมชนบ้านเชียงเป็นต้นแบบในการพัฒนาต่อไป พร้อมทั้งกระตุ้นการประชาสัมพันธ์ชุมชนไทยพวนบ้านเชียงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

5.3.3 แนวทางการการวิจัยในครั้งต่อไป ประเด็นที่มีความน่าสนใจคือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี